VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Kunta- ja aluehallinto-osasto

25.9.2017

Vuoden 2018 talousarvioesitys, kuntatalous ja peruspalvelujen valtionosuus

Kuntatalous

Kuntatalouden kehitystä on arvioitu talousarvioesityksen yhteydessä valmistellussa kuntatalousohjelmassa vuodelle 2018. Suomen talous on ollut selvässä nousussa ja bruttokansantuotteen kasvun arvioidaan jatkuvan myös lähivuosina, tosin jonkin verran hidastuen. Ennakollisten tilinpäätöstietojen mukaan myös kuntatalous vahvistui vuonna 2016. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate oli 3,4 mrd. euroa. Se vahvistui edellisvuodesta yli 700 milj. euroa. Vuosikate vahvistui erityisesti asukasluvultaan suuremmissa kunnissa. Kuntayhtymien vuosikate sen sijaan heikkeni lähes 80 milj. euroa. Myös kuluvana vuonna kuntatalouden arvioidaan jatkavan vahvistumista. Vuosikatteen paraneminen johtuu ennen kaikkea toimintamenojen matalasta kasvusta. Tätä selittävät sekä kuntien omat että hallituksen linjaamat sopeuttamistoimet ja kilpailukykysopimukseen liittyvät säästöt. Vaikka kuntatalous vahvistui kokonaisuutena vuonna 2016, on kuntien välillä edelleen suuria eroja. Tilikaudentulos oli negatiivinen noin joka kolmannessa kunnassa (96 kuntaa).

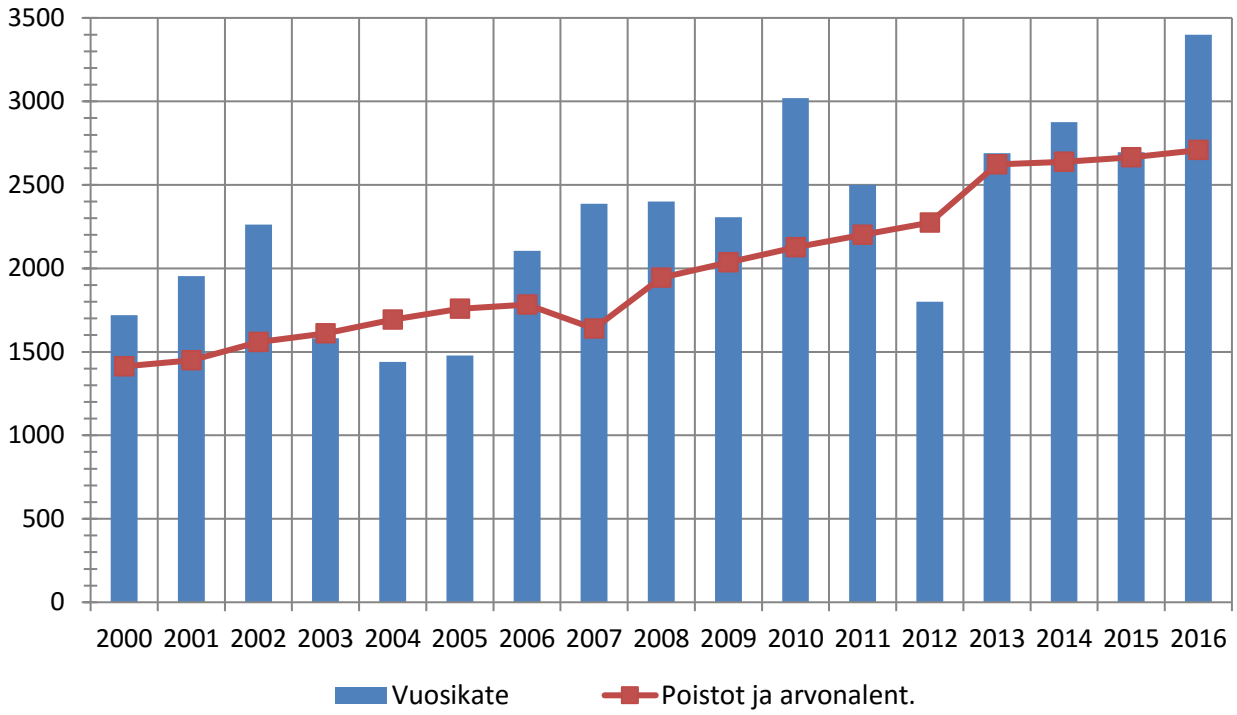
Kuntatalouden nettoinvestoinnit olivat vuonna 2016 hieman yli 3,2 mrd. euroa, josta peruskuntien osuus oli noin 2,4 mrd. euroa. Edellisvuoteen verrattuna investoinnit kasvoivat ainoastaan 0,7 prosenttia. Investointien vaisu kasvu johtui ennen kaikkea peruskuntien investointien laskusta. Kuntayhtymien investoinnit sen sijaan kasvoivat vuoteen 2015 verrattuna yli 90 milj. eurolla. Valtaosa kuntayhtymien investointien kasvusta selittyy sairaanhoitopiirien investointien kasvulla (10,7 %). Kuntatalouden lainakanta jatkoi edelleen kasvua, tosin se hidastui edeltäviin vuosiin verrattuna. Lainakanta kasvoi vuoden 17,3 mrd. eurosta 18,1 mrd. euroon vuonna 2016.

Kuntatalousohjelmassa tehdyn kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuntatalouden tulos vahvistuu vielä vuonna 2017. Vuodesta 2018 alkaen kuntatalous hieman heikkenee mutta heikentymisestä huolimatta tilikauden tulos pysyy ylijäämäisenä. Työttömyysaste pysyy rakenteellisten tekijöiden takia melko korkeana, minkä vuoksi kuntien osaltaan rahoittamat työmarkkinatuki- ja toimeentulotukimenot laskevat hyvin hitaasti. Lisäksi väestön ikärakenteen muutos lisää hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta. Sote- ja maakuntauudistuksen myötä kuntatalouden menopaineiden arvioidaan helpottuvan vuodesta 2020 alkaen.

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto
www.vm.fi

Puh 0295 16001 (vaihde)
Faksi 09 160 33123
valtiovarainministerio@vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Kuntien ja kuntayhtymien vuosikate ja poistot vuosina 2000-2016, milj. euroa, käyvin hinnoin

Veroperustemuutosten seurauksena kuntien verotulojen arvioidaan vähenevän ensi vuonna 131 milj. euroa. Vähennys kompensoidaan täysimääräisesti korottamalla vastaavasti peruspalvelujen valtionosuuksia. Pieni ja keskituloisten sekä monilapsisten perheiden varhaiskasvatusmaksuja alennetaan vuodesta 2018 alkaen. Maksujen alennus kompensoidaan lisäämällä peruspalvelujen valtionosuutta 25 milj. eurolla sekä korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta 60 milj. eurolla ja kiinteistöveroa 25 milj. eurolla.

Kuntatalouden kehitys vuoteen 2021, kuntien kirjanpidon mukaan, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Tuloksen muodostuminen											
1. Toimintakate	**-24,3**	**-25,8**	**-26,4**	**-26,7**	**-27,6**	**-27,8**	**-27,0**	**-27,5**	**-28,1**	**-10,6**	**-10,9**
2. Verotulot	19,1	19,3	20,6	21,2	21,8	22,1	22,5	22,6	23,3	12,5	12,1
3. Valtionosuudet, käyttötalous	7,7	8,1	8,3	8,2	8,2	8,8	8,6	8,6	8,3	2,5	2,6
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
5. Vuosikate	**2,5**	**1,8**	**2,7**	**2,9**	**2,7**	**3,4**	**4,3**	**4,0**	**3,8**	**4,7**	**4,1**
6. Poistot	-2,2	-2,4	-2,6	-2,6	-2,7	-2,7	-2,8	-2,9	-3,0	-2,8	-2,9
7. Satunnaiset erät, netto	0,1	0,2	0,4	1,9	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
8. Tilikauden tulos	**0,4**	**-0,4**	**0,4**	**2,2**	**0,4**	**1,1**	**1,8**	**1,3**	**1,0**	**2,2**	**1,5**
Rahoitus											
9. Vuosikate	**2,5**	**1,8**	**2,7**	**2,9**	**2,7**	**3,4**	**4,3**	**4,0**	**3,8**	**4,7**	**4,1**
10. Satunnaiset erät	0,1	0,2	0,4	1,9	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
11. Tulorahoituksen korjauserät	-0,5	-0,5	-0,6	-2,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
12. Tulorahoitus, netto	**2,2**	**1,5**	**2,4**	**2,2**	**2,4**	**3,2**	**4,1**	**3,7**	**3,5**	**4,4**	**3,8**
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit		-4,6	-4,7	-7,6	-4,4	-4,3	-4,7	-4,8	-4,9	-4,4	-4,5
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	1,0	1,1	1,2	5,3	1,2	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,1
15. Investoinnit, netto	**-3,3**	**-3,5**	**-3,5**	**-2,3**	**-3,3**	**-3,3**	**-3,6**	**-3,6**	**-3,7**	**-3,3**	**-3,4**
16. Rahoitusjäämä (tulorah.-invest.)	**-1,1**	**-2,0**	**-1,1**	**-0,1**	**-0,8**	**-0,1**	**0,5**	**0,1**	**-0,2**	**1,1**	**0,4**
17. Lainakanta	12,3	13,8	15,6	16,5	17,4	18,1	17,6	17,6	17,9	14,0	13,6
18. Kassavarat	4,5	4,2	5,2	5,3	5,1	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7
19. Nettovelka (lainat - kassavarat)	7,8	9,6	10,4	11,2	12,3	12,4	12,0	11,9	12,2	8,2	7,9

Vuosina 2014 ja 2015 tuloslaskelman eriin vaikuttavat kunnallisten liikelaitosten sekä ammattikorkeakoulujen yhtiöittämiset. Vuodesta 2020 alkaen tuloslaskelmien eriin vaikuttaa sote- ja maakuntauudistus.

Vuoden 2018 talousarvioon liittyvien valtion toimenpiteiden vaikutusten arvioidaan olevan noin 129 milj. euroa kuntataloutta heikentävä. Tähän vaikuttaa ennen kaikkea valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus. Vuoden 2018 talousarvion yhteydessä tehty tarkistus tehtiin vuoden 2015 toteutumatiedoilla. Tarkis-

tuksen mukaan kunnat saivat tuolloin lähes 177 milj. euroa liikaa valtionosuuksia ja sitä vastaava vähennys tehdään valtionosuuksiin ensivuonna. Hallitusohjelma sisältää useita kuntien menojen vähentämiseen pyrkiviä toimenpiteitä. Näitä ovat muun muassa erikoissairaanhoidon järjestämisen tehostaminen sekä omais- ja perhehoidon kehittäminen. Valtioavut kunnille ja kuntayhtymille ovat yhteensä 10,6 mrd. euroa, tästä peruspalvelujen valtionosuuden osuus on hieman vajaat 8,5 mrd. euroa.

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (28.90.30)

Momentin loppusumma on 8 458 milj. euroa, mikä on noin 140 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2017 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys johtuu käytännössä lakisääteisestä vuotuisesta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Valtionosuutta vähentää myös kilpailukykysopimukseen liittyvä vähennys sekä hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien ja velvoitteiden vähentämiset.

Hallitusohjelman mukaisesti jatketaan perhehoidon kehittämistä, (vos + 5 milj. €). Ammatillisen koulutuksen uudistamiseen liittyen oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutoksella toisen asteen oppilaitoksissa tulee uusia opiskelijoita opiskelijahuollon piiriin, joille järjestetään psykologi- ja kuraattoripalvelut, (vos + 5,6 milj. €).

Kuntien verotulojen menetystä kompensoidaan korottamalla valtionosuutta 131 milj. eurolla. Päivähoitomaksujen alentaminen kompensoidaan kunnille kokonaan, kompensaatiosta 25 milj. euroa tulee valtionosuusjärjestelmän kautta (loput 85 milj. euroa verojärjestelmän kautta).

Valtionosuutta vähentävät muun muassa:

- kilpailukykysopimukseen liittyvä 468 milj. euron leikkaus (leikkauksen lisäystä 118,6 milj. euroa kuluvaan vuoteen verrattuna)
- valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (- 176,9 milj. €)
- hallitusohjelman mukaiset esitykset kuntien tehtävien vähentämisestä (noin - 46 milj. €)
- eläketukeen liittyvä vähennys (-24,1 milj. €, leikkauksen lisäystä 9 milj. euroa kuluvaan vuoteen verrattuna)

Määrärahan tasoa nostavat muun muassa:

- Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensaatio, 25 milj. €

- hallitusohjelman mukainen perhehoidon kehittäminen sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutos (100 %:n valtionosuus, vos yhteensä 10,6 milj. €)

- kuntien verotulomenetysten kompensaatio, 131 milj. €

- asukasluvun ja määräytymistekijöiden muutos, 45,4 milj. €

Vuonna 2018 valtionosuusprosentti on 25,34, siinä on lisäystä vuoden 2017 tasoon verrattuna 0,11 prosenttiyksikköä.

Hallitusohjelman mukaisesti valtionosuuteen ei ole tehty indeksikorotusta, se olisi ollut noin 42 milj. euroa.

Lisäksi:

Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (28.90.31) 7,99 milj. €.

- Määrärahalla maksetaan kuntaliitosten yhteydessä kunnille yhdistymisavustuksia sekä mahdollisia valtionosuuden vähenemisen korvauksia. Näitä maksetaan viimeistään vuonna 2017 toteutuviin yhdistymisiin.
- Kehyspäätöksessä oli lisäksi varattu vuodesta 2018 alkaen 10 milj. euroa kriisikuntien yhdistymisen harkinnanvaraiseen tukemiseen. Vuodelle 2018 ei ole kuitenkaan tulossa yhtään kuntien yhdistymistä, joten tätä ei esitetty vuoden 2108 talousarvioesitykseen. Asiaan palataan syksyn kehysvalmistelun yhteydessä.

Maakuntien sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittäminen ja tukeminen (28.90.22) 0,2 milj. €

- määrärahalla tuetaan maakuntauudistuksen valmistelua sekä hallinto- ja palvelurakenteiden kehittämistyötä